

# Period između dva svjetska rata na stranicama Gračaničkog glasnika

Enes S. Omerović

**Abstrakt:** U radu se analiziraju radovi objavljeni u Gračaničkom glasniku, koji govore o prošlosti Gračanice i njene okoline u periodu između dva svjetska rata. Analizirani radovi klasificirani su prema vrsti (izvorni naučni radovi, pregledni radovi, memoari, objavljena građa) i izboru tema (radovi sa društveno-političkom, ekonomskom i kulturnom tematikom). Autor ukazuje na dobre i loše osobine radova, njihovo mjesto u bosanskohercegovačkoj historiografiji, te markira moguće pravce daljeg istraživanja međuratne historije Gračanice i njene okoline. **Ključne riječi:** Gračanički glasnik, Gračanica, međuratni period.

Petnaest godina izlaženja i trideset objavljenih brojeva Časopisa za kulturnu historiju *Gračanički glasnik* predstavlja značajan jubilej i za mnogo veće sredine od Gračanice. Obilježavanje ovakvih godišnjica s pravom ima svečarski karakter, ali su to istovremeno i prilike da se podvuče crta, kako bi se vidjelo šta se do sada uradilo i kako nastaviti dalje. Ovaj rad ide upravo u tom pravcu – da se u okviru jednog vremenskog perioda analiziraju dosadašnji rezultati rada na proučavanju prošlosti Gračanice i njene okoline, koji su objavljeni u *Gračaničkom glasniku*, da se ukaže na dobre i loše strane tih radova, te njihov doprinos bosanskohercegovačkoj historiografiji. Također, bit će markirane i teme odnosno pravci mogućeg daljeg istraživanja i rada na proučavanju međuratne historije Gračanice i njene okoline.

Na stranicama *Gračaničkog glasnika* u proteklih petnaest godina objavljen je veliki broj radova koji tretiraju prošlost Gračanice i njene okoline od najstarijih vremena do savremenog doba. Svoje mjesto u *Gračaničkom glasniku* pronašle su i teme koje govore o periodu između dva svjetska rata, odnosno od 1918. i stvaranja Kraljevstva/Kraljevine SHS/Jugoslavije do 1941. godine i propasti te države u aprilskom ratu. Do sada je u objavljenih 30 brojeva *Gračaničkog glasnika* objavljeno devetnaest radova – izvornih i preglednih naučnih radova, memoara, arhivske građe – koji obrađuju prošlost Grača-

nice i njene okoline u periodu između dva svjetska rata. Od tog broja četrnaest priloga vremenski je ograničeno samo na međuratni period, dok ostalih pet imaju šire vremenske okvire i pored međuratnog, obrađuju i periode prije ili poslije svjetskih ratova.

Klasifikaciju radova o međuratnom periodu, objavljenih u *Gračaničkom glasniku* možemo izvršiti na nekoliko načina. Za analizu radova u ovako koncipiranoj temi, čini se, najbolje bi bilo podijeliti izvorne i pregledne naučne radove na one sa društveno-političkom, ekonomskom i kulturnom tematikom, a kao posebne cjeline, obraditi memoarske zapise i objavljenu arhivsku građu.

Najveći broj priloga o međuratnom periodu u *Gračaničkom glasniku* odnosi se na kulturnu historiju Gračanice i njene okoline i takvih je radova ukupno osam. Među njima, najbrojniji su oni u kojima je pisano o škola-ma. O osnivanju i početku rada Djevojačke narodne osnovne škole u Gračanici pred kraj austrougarske vladavine pisala je Mina Kujović. Premda se u svom kratkom radu samo dotaknula međuratnog perioda, ovaj članak treba spomenuti zbog činjenice da je autorica dala dobru „domaću zadaću“ budućim istraživačima, otvarajući temu o školovanju ženske muslimanske djece u Gračanici u međuratnom periodu.<sup>1</sup> Mladi gračanički historičar

1 Mina Kujović, „Osnivanje i početak rada Djevojačke narodne osnovne škole u Gračanici“, *Gračanički glasnik*, 2003, br. 16/8, str. 47-52.

Edin Šaković objavio je rad o Osman-kapetanovoj medresi u Gračanici u međuratnom periodu. Autor u članku opisuje rad medrese od obnove njenog rada nakon završetka Prvog svjetskog rata, nastojanja da se nastava u medresi osavremeni i otpore tim nastojanjima, a opisuje i život učenika u medresi.<sup>2</sup> Problematika školstva, u malo širim teritorijalnim okvirima, tretirana je i u radu Seada Selimovića. Članak opisuje pedagoško-metodski tečaj za mualime koji je tokom jula 1940. godine organizirao Ulema-medžlis iz Sarajeva za mualime s područja Tuzlanskog okruga. Iako ovaj rad predstavlja solidan prilog proučavanju prosvjetnih prilika u Tuzlanskom okrugu, njegov nedostatak je što spomenuti događaj nije stavljen u širi kontekst.<sup>3</sup> O školstvu i vjerskim prilikama na području današnje općine Doboj-Istok, koje je u međuratnom periodu bilo sastavni dio Gračaničkog sreza, piše i Rusmir Djedović. Dio svog rada posvećuje organizaciji svjetovnog školstva u naseljima današnje općine Doboj-Istok, a dio radu tzv. imama-matičara na tom području.<sup>4</sup> Omer Hamzić pisao je o radu Narodne biblioteke, koju smatra glavnim nosiocem kulturno-umjetničkog i kulturno-prosvjetnog života u Gračanici i ulozi njenog osnivača Mustafe Kamarića u društvenom i kulturnom životu Gračanice između dva svjetska rata. Smatrajući da se o toj instituciji zna veoma malo, te da je u postojećim radovima pretjerano naglašena politička misija biblioteke, autor na osnovu novih arhivskih dokumenata nastoji detaljnije prikazati djelovanje navedene biblioteke kao kulturno-prosvjetnog društva – i nje-

nog osnivača, te njihov utjecaj na prilike u Gračanici.<sup>5</sup> Mina Kujović piše i o povjereništvu Hrvatskog prosvjetnog i kulturnog društva „Napredak“ u Gračanici u periodu između dva svjetska rata. Autorica na osnovu dostupne arhivske građe u Arhivu Bosne i Hercegovine pokušava rekonstruirati proces osnivanja i djelovanja *Napretka* u Gračanici od 1922. do 1940. godine, te na osnovu oskudne građe navodi imena *Napretkovih* povjerenika i malobrojnog članstva.<sup>6</sup> Treba spomenuti i rad Salih Osmanbegovića o gračaničkim intelektualcima i njihovoj ulozi u preobražaju gračaničkog kraja. Autor u radu ukazuje na mali broj školovanih Bošnjaka u Bosni i Hercegovini i posebno ističe kako su u promjenama nabolje, što se dešavalo 20-ih i 30-ih godina XX stoljeća, veliku ulogu odigrale Gračanlije koji su se školovali u drugim gradovima Bosne i Hercegovine. Premda se najveći dio rada odnosi na međuratni period, autor nije sebi postavio vremenske granice, te povremeno zalazi i u period prije Prvog svjetskog rata i vrijeme nakon početka Drugog svjetskog rata.<sup>7</sup> U ovu kategoriju moramo svrstati i dosta opširan rad Omera Hamzića, u kojem je obrađeno pitanje razvoja i organizacije zdravstvene službe u gračaničkom kraju. Tekst ima širok vremenski okvir – od crtica iz srednjeg vijeka, pa do savremenog doba – a u radu je zastupljen i međuratni period. Istaknute su loše zdravstvene prilike u Gračanici, kao i u cijeloj Bosni i Hercegovini, tokom međuratnog perioda, koje su bile prouzrokovane malim brojem ljekara i drugog medicinskog osoblja, neopremljenošću zdravstvenih usta-

2 Edin Šaković, „Osman-kapetanova medresa u Gračanici u periodu između dva svjetska rata“, *Gračanički glasnik*, 2006, br. 21/11, str. 58-70.

3 Sead Selimović, „O praktičnom pedagoško-metodskom tečaju za mualime (nastavnike mekteba) u Tuzli 1940. godine“, *Gračanički glasnik*, 2005, br. 19/10, str. 41-49.

4 Rusmir Djedović, „Prilog poznavanju kulturnih, vjerskih i školskih prilika na području današnje općine Doboj Istok tokom tridesetih godina 20. stoljeća“, *Gračanički glasnik*, 2007, br. 23/12, str. 100-107.

5 Omer Hamzić, „Djelatnost Narodne biblioteke i uloga njenog osnivača Mustafe Kamarića u društvenom i kulturnom životu Gračanice između dva svjetska rata“, *Gračanički glasnik*, 2005, br. 20/10, str. 149-158.

6 Mina Kujović, „O djelovanju Hrvatskog prosvjetnog i kulturnog društva „Napredak“ u Gračanici od 1922. do 1940. godine“, *Gračanički glasnik*, 2010, br. 30/15, str. 58-65.

7 Salih Osmanbegović, „Jedan pogled na mjesto i ulogu gračaničkih intelektualaca u preobraženju svog zavičaja“, *Gračanički glasnik*, 1999, br. 8/4, str. 38-46.

nova, sporom obnovom itd. Također, opisu- je i organizaciju zdravstvene službe u Grača- ničkom srezu, te navodi kadar koji je radio u ambulantama i apotekama.<sup>8</sup>

O političkim prilikama u Gračanici iz- među dva svjetska rata u *Gračaničkom glasni- ku* objavljena su svega tri rada. Mina Kujović je u svom članku na osnovu nekoliko arhiv- skih dokumenata iz Arhiva Bosne i Hercego- vine opisala smjenu vlasti u Gračanici krajem novembra 1918. godine. Koristeći navede- ne arhivske dokumente, autorica je nastoja- la opisati smjenu kotarskog predstojnika Ab- dulselambega Hrasnice, ali je uporedo dala i kratak pregled političkih zbivanja u Grača- nici tokom novembra 1918. godine, koja su obilježila formiranje Narodnog vijeća i Na- rodne garde, napetosti između predstavnika nove i stare vlasti, te međunacionalne tenzije u čaršiji.<sup>9</sup> Političkim temama bavio se i Omer Hamzić u dva rada. U prvom, autor na osno- vu oskudne literature i izvora, te sačuvanih sjećanja trojice Gračanlija koji su u godina- ma pred Drugi svjetski rat u Gračanici pred- stavljali ljevičare, a od 1941. godine i aktiv- ne članove KPJ, opisuje njihovo odrastanje i političko djelovanje, dok njihove sudbine nastavlja pratiti i nakon završetka Drugog svjetskog rata.<sup>10</sup> U drugom članku isti au- tor piše o prvoj organizaciji KPJ u Gračani- ci i njenom djelovanju tokom Drugog svjet- skog rata. Iako je u radu naglasak stavljen na period Drugog svjetskog rata, autor je so- lidno obradio i vrijeme između dva svjetska rata. Smatra da postojeća literatura o postoj- janju, djelovanju i utjecaju komunista i soci- jalista u Gračanici daje nerealnu sliku, te se kreće od minimiziranja i negiranja postojanja partijske ćelije u Gračanici između dva svjet-

ska rata, do pretjerivanja i glorificiranja nje- nih članova i onih koji su bili u njihovoj bli- zini. Zbog toga ponovo pristupa ovoj temi i na osnovu raspoložive literature i arhivske građe pokušava rasvijetliti tzv. lijevu opci- ju u političkom životu Gračanice, procijeni- ti njenu realnu snagu u periodu između dva svjetska rata, njen stvarni doprinos antifaši- stičkoj borbi tokom Drugog svjetskog rata i njen slom krajem 1944. godine.<sup>11</sup>

Radovi koji tretiraju privredne prilike u Gračanici i njenoj okolini u međuratnom pe- riodu statistički su najslabije zastupljeni, te se, svega, jedan može svrstati u tu kategori- ju. Riječ je o radu Omera Hamzića koji je objavljen još u prvom broju *Gračaničkog gla- snika*. Autor na osnovu statističkih i drugih podataka prikazuje od kojih je privrednih grana zavisilo stanovništvo Gračanice. Ne- razvijenost zanatstva i industrije, te blago povećanje poljoprivrednog stanovništva na- vode autora na zaključak kako je Gračanič- ki srez u međuratnom periodu prolazio kroz privrednu stagnaciju. Posebno se posvetio tr- govini u Gračanici, koja je, premda su trgov- ci činili svega 1% stanovništva sreza, bila raz- vijenija u odnosu na većinu drugih mjesta u okolini. Ovo je jedan od rijetkih radova u kojem je tema obrađena kroz cijeli međurat- ni period.<sup>12</sup>

Spomenute radove o kulturnoj, politič- koj i privrednoj historiji Gračanice i njene okoline dopunjava i arhivska građa, objav- ljena na stranicama *Gračaničkog glasnika*, te memoarski zapisi nekoliko istaknutih Gra- čanlija. Ukupno četiri rada odnose se na objavljenu arhivsku građu, a najviše zaslu- ga za objavljivanje segmenata arhivske gra- đe o međuratnom periodu u *Gračaničkom gla-*

8 Omer Hamzić, „Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulate do opšte bolnice“, *Gračanički glasnik*, 2000, br. 10/5, str. 57-102.

9 Mina Kujović, „Neki detalji o smjeni vlasti u Grača- nici krajem novembra 1918. godine“, *Gračanički glasnik*, 2004, br. 18/9, str. 81-85.

10 Omer Hamzić, „Likovi zavičaja: prvi komunisti Gračanice – V. Šuput, K. Prohić, M. Ustavdić“, *Grača- nički glasnik*, 2007, br. 24/12, str. 37-46.

11 Omer Hamzić, „Prva organizacija KPJ u Gračanici i njeno antifašističko djelovanje u toku Drugog svjetskog rata – od osnivanja, u proljeće 1941., do raspuštanja u jesen 1944. godine“, *Gračanički glasnik*, 2007, br. 24/12, str. 56-76.

12 Omer Hamzić, „Gospodarske prilike u Gračanici između dva svjetska rata, sa posebnim osvrtom na trgo- vinu“, *Gračanički glasnik*, 1996, br. 3/2, str. 27-40.

sniku pripada Mini Kujović, iz Arhiva Bosne i Hercegovine. U kratkom informativnom tekstu o stanju arhivske građe o Gračanici, koja se nalazi u Arhivu Bosne i Hercegovine, spomenuta autorica opisuje način nastajanja arhivske građe i objašnjava uzroke njene nesačuvanosti. U tekstu autorica spominje i ukratko analizira zapisnik sa sjednice Kotarskog ureda Gračanica o primopredaji dužnosti između starog i novog kotarskog predstojnika, u novembru 1918. godine, koji se nalazi u fondu Narodnog vijeća SHS, zatim zapisnike sa sjednica Gradskog poglavarstva Gračanice (sačuvano 32 od 77 zapisnika), te samo nabraja kojim su se to pitanjima bavili na tim sjednicama.<sup>13</sup> I u narednim brojevima autorica je, uz kratke komentare, nastavila objavljivati arhivsku građu o Gračanici. Solidnu osnovu za rekonstruiranje političkih zbivanja u Gračanici od prevrata do kraja januara 1919. godine dao je jedan dokument iz fonda Narodnog vijeća SHS u Arhivu Bosne i Hercegovine. Mada obimom nevelik, ovaj dokument predstavlja solidnu osnovu za rekonstruiranje političkih prilika u Gračanici od prevrata do januara 1919. godine, jer sadrži podatke o političkim i međuvjerskim napetostima i sukobima u Gračanici u to vrijeme.<sup>14</sup> Ista autorica je objavila i popis 72 arhivska dokumenta o Gračanici u fondu Agrarne direkcije u Sarajevu.<sup>15</sup> Autor posljednjeg priloga s objavljenom arhivskom građom je Jusuf Mulić. Autor objavljuje popis onih koji su obavljali javne funkcije u Gračaničkom srezu, ali i popis zanatlija, vlasnika industrijskih pogona i slično, a izradio ga je na osnovu *Kalendara Narodnog jedinstva*

za 1929. godinu i *Adresara Kraljevine Jugoslavije* za 1929. godinu.<sup>16</sup>

Na kraju, treba spomenuti i objavljene memoarske zapise istaknutih Gračanlija. Jedan od njih bio je Damjan Blagojević, koji je rad o Gračanici napisao još 1986. godine, a za štampu ga je priredio Omer Hamzić, u čijem je vlasništvu taj rukopis. U navedenom radu autor opisuje izgled gračaničke čaršije neposredno pred Drugi svjetski rat, javne objekte i njihovu funkciju, organizaciju i funkcioniranje gradske komunalne službe i na kraju, govori o gospodarskim prilikama i društvenom životu u Gračanici.<sup>17</sup> Nihad Halilbegović priredio je kratak članak o Mustafi Mulaliću, političaru i publicistu, srbofilu, potpredsjedniku Nacionalnog komiteta i savjetniku u Štabu Draže Mihajlovića tokom Drugog svjetskog rata. Centralni dio ovog rada je odlomak iz neobjavljenih memoara Mustafe Mulalića koji se odnosi na kandidaturu Mulalića na petomajskim izborima 1935. godine u Gračaničkom srezu, na listi Vladine Jugoslavenke nacionalne stranke.<sup>18</sup> Autor trećeg memoarskog zapisa je Midhat Muradbegović. Ovaj rad je kao saopćenje autor podnio na Okruglom stolu *Djelovanje napredne omladine, SKOJ-a, sindikata i KPJ u Gračanici neposredno pred rat i u prvoj ratnoj godini* organiziranom 22. novembra 1985. godine. Autor je bio učitelj, skojevac, a od septembra 1939. godine premješten je na rad u selo Doborovce u srezu Gračanica. Muradbegović opisuje svoj rad u Doborovcima i Gračanici, te nam omogućava da djelomično rekonstruiramo politička zbivanja u Gračanici pred sami početak Drugog svjetskog

13 Mina Kujović, „Gračanica u arhivskim fondovima najviših organa uprave u Bosni i Hercegovini u periodu od 1918. do 1921. godine“, *Gračanički glasnik*, 1999, br. 8/4, str. 30-38.

14 Mina Kujović, „Političke napetosti u Gračanici tokom imenovanja kotarskog predstojnika Ahmet. ef. Borića 1919. godine“, *Gračanički glasnik*, 2000, br. 9/5, str. 51-54.

15 Mina Kujović, „Prilog historiji agrarnih odnosa u Gračanici i njenoj okolini od 1920. do 1929. godine“, *Gračanički glasnik*, 2001, br. 12/6, str. 43-55.

16 Jusuf Mulić, „Nosioći vlasti, privrede i školstva u gračaničkom srezu 1928. godine“, *Gračanički glasnik*, 2000, br. 10/5, str. 48-51.

17 Damjan Blagojević, „Gradsko jezgro Gračanice 1940. godine, urbano-komunalna i društveno-privredna skica“, *Gračanički glasnik*, 2002, br. 14/7, str. 53-64.

18 Nihad Halilbegović, „O kandidaturi Mustafe Mulalića za narodnog poslanika gračaničkog sreza na petomajskim izborima, 1935. godine“, *Gračanički glasnik*, 2004, br. 18/9, str. 85-91.

rata.<sup>19</sup> Iz ove kratke analize radova o Gračanici i njejoj okolini u međuratnom periodu možemo donijeti određene zaključke. Prije svega, treba spomenuti kako je broj radova koji tretiraju međuratni period manji u odnosu na većinu drugih perioda, što se uklapa u opće trendove u historiografiji Bosne i Hercegovine. Ono što odstupa od tih općih trendova i što je potrebno posebno naglasiti, jeste činjenica da se statistički najviše radova o međuratnom periodu u *Gračaničkom glasniku* odnosi ne na političku, nego na kulturnu historiju.

Na izbor tema najvjerovatnije je znatno utjecalo stanje, odnosno stepen sačuvanosti arhivske građe, a tako će biti i u budućnosti. Činjenica da arhivska građa Tuzlanskog okruga iz međuratnog perioda nije sačuvana znatno otežava istraživanje prošlosti Gračanice i njene okoline, a posebno istraživanje političke historije. Međutim, ovaj nedostatak može se djelimično kompenzirati fragmentima međusobne komunikacije između centralnih, pokrajinskih, okružnih i kotarskih (sreskih) organa vlasti koji su sačuvani prije svega u Arhivu Bosne i Hercegovine, ali i arhivskim dokumentima u drugim arhivskim ustanovama u Bosni i Hercegovini i van nje, što su pojedini autori i pokazali na praktičnim primjerima. Bez namjere namećanja vlastitog mišljenja i uz uvažavanje činjenice da je puni naziv analiziranog časopisa *Časopis za kulturnu historiju „Gračanički glasnik“*, čini mi se kako bi u narednom periodu bilo dobro da na njegovim stranicama bude objavljeno nekoliko radova sa društveno-političkom tematikom. Prvi mjeseci nakon završetka Prvog svjetskog rata i posljednje dvije godine pred početak Drugog svjetskog rata djelimično su obrađeni, ali su dešavanja u preostalom međuratnom periodu, pogotovo ona koja su vezana za djelovanje građan-

skih političkih stranaka, slabije istražena.

Ukupno je deset autora objavilo devetnaest spomenutih priloga, a među njima treba posebno istaknuti Minu Kujović sa šest i Omera Hamzića sa pet objavljenih priloga o međuratnom periodu. Omer Hamzić je, pored spomenutih pet, objavio i veliki broj priloga koji se bave drugim historijskim periodima, te je kroz njegove radove moguće pratiti kako se polahko razvija kao historičar. I Mina Kujović je pored spomenutih šest, objavila nekoliko priloga o drugim periodima, a najveći dio odnosi se na objavljivanje arhivske građe.

Autori analiziranih radova različitih su stručnih profila i među njima se nalaze ne samo historičari – profesori, magistri i doktori historijskih nauka nego i pravnici, učitelji, publicisti, građevinski inženjeri, geografi, agronomi. Ova stručna šarolikost uzrokovala je i šarolikost u kvalitetu objavljenih radova. Dio radova predstavlja kvalitetne priloge proučavanju prošlosti Gračanice i njene okoline. Međutim, pojedini autori nisu uspjeli na najbolji način iskoristiti raspoloživu građu i sistematizirati rezultate svojih istraživanja, te se potkrala i poneka materijalna greška.

Iznesene kritike i stanje arhivske građe nemaju namjeru obeshrabrili autore. Naprotiv, trebaju djelovati stimularajuće za sadašnje, ali i za druge autore koji odluče rezultate svojih istraživanja objaviti na stranicama *Gračaničkog glasnika*.

### Résumé

The paper contains the analysis of other papers concerning the past of Gračanica and its suburbs in the period between the two world wars. Nineteen papers have been analyzed and classified according to the type of papers. There are authentic scientific papers, easy-to-survey papers, memoirs and published archival documents. The papers have also been classified according to the topic they analyze, so there are papers which deal with the cultural history, social-political history and economic history of Gra-

19 Midhat Muradbegović, „Fragmenti iz sjećanja na neke događaje i političku aktivnost u srezu i mjestu Gračanici u periodu od kraja 1939. do početka jula 1941. godine (memoarski zapis)“, *Gračanički glasnik*, 2008, br. 26/13, str. 81-102.

čanica and its suburbs in the period between the two wars. Fourteen papers have been time limited to the period between the two wars, while the other five have wider references and they also deal with the periods before and after the world wars. Most of the papers (eight of them) concerning the period between the two wars, which have been published in the newspaper *Gračanički glasnik*, deal with the history of Gračanica and its suburbs and they talk about education and the conditions at schools, libraries, cultural-educational communities, intellectuals and health care. Only three papers on the political conditions in Gračanica have been published so far. They discussed the change of the government in Gračanica by the end of 1918. They also described the activities of few leftists who later became the members of KPJ in Gračanica. There is statistically the least number of the papers dealing with the economic conditions in Gračanica and its suburbs between the two world wars. There is only one paper dealing with this issue and it discussed the economic conditions in Gračanica during this period of time putting an emphasis especially on trade. These papers on the cultural, political and economic history of Gračanica and its suburbs have been supported by four extra papers with published archival documents as well as three me-

moirs written by distinguished citizens of Gračanica. The choice of the topics discussed in this paper has been greatly influenced by personal preferences of the author, the schedule of the magazine and the conditions the archival documents are in. There are not so many papers dealing with the period between the two world wars as compared to other historical periods. This is typical for the historiography of Bosnia and Herzegovina. It's interesting to mention that most papers don't refer to the political, but to the cultural history. The authors of the analyzed papers belong to various professions and they are not only historians – teachers, MA and PhD holders, but they are also lawyers, elementary school teachers, publicists, civil engineers, geographers and agronomists. This wide variety of professions has also caused the variety of the quality of the published papers. A part of them represents a high quality contribution to the study of the past of Gračanica and its suburbs. However, some authors haven't succeeded to use the available documents successfully and systematize the results of their research. A few significant mistakes have also crept into those papers. (Translated by Sanela Muftić)

Key words: *Gracanicas Messenger*, period between the two wars. ♦